

ПРИКАЗ

Зоран Козић, Љубиње под Аустро-Угарском 1878-1918, издавачи: Зоран Козић и Чигоја штампа, Љубиње 2014.

Књига под насловом *Љубиње под Аустро-Угарском (1878-1918)*, представља обимно дјело написано на више од 750 страна текста и већ на први поглед читаоцу постаје јасно да се ради о дјелу у који је уложен огроман истраживачки труд, стваралачка енергија и надасве воља да се до детаља спозна историја ужег завичаја. Очигледно да је аутор, започињући рад на овом дјелу, пред себе поставио низ захтјевних циљева, који су могли бити остварени само мукотрпним и дуготрајним радом, али су му, очигледно, осјећај завичајне обавезе и несвакидашња љубав према историографији, како је то и сам навео у Предговору, пресудно помогли да се избори са искушењима овог нимало захвалног посла. Већ самим увидом у садржај књиге, те списак извора и литературе, видљиво је да је ово дјело настало последице вишегодишњег стрпљивог и напорног истраживања првенствено примарне архивске грађе из Архива Босне и Херцеговине и Оријенталног института у Сарајеву, Архива Херцеговине у Мостару, Државног архива у Дубровнику те неколико црквених архива. Ако томе додамо бројне објављене изворе, разне шематизме, календаре, годишњаке, споменице, извјештаје, рукописе мемоарског карактера и слично, без имало резерве можемо констатовати да ово дјело, и квалитативно и квантитативно, посједује импресивну изворну подлогу. Не мање импресиван списак литературе и периодике додатно потврђују чињеницу да је овдје ријеч о једном озбиљном дјелу, али и о озбиљном аутору, који завређују пажњу широке читалачке публике, али исто тако и стручне па и научне јавности. Укрштањем примарних историјских извора, штампе, периодике и литературе, аутор је без сумње постигао ванредно висок степен истражености теме, а самим тим и завидан историографски резултат.

Књига се читалачкој публици предочава као садржајна, вишеслојна и солидно структурирана цјелина. Уз предговор, аутор нам нуди једанаест опсежних глава у којима су појединачно обрађена разна питања која су чинила живот и свакодневицу становништва Љубиња у периоду аустроугарске

¹ mdraga@teol.net

окупације. Прва глава представља кратак преглед историје Љубиња у периоду прије аустроугарске окупације, почевши од средњег вијека, па кроз дуги вишевијековни период ропства под Турцима. Посебно мјесто заузима Херцеговачки устанак 1875–1878. године, чији је крајњи резултат био да народ овог краја, као и читаве Босне и Херцеговине, отјера једног, али мимо своје воље добије другог окупатора. Друга глава представља опис успостављања и функционисања аустроугарске окупационе управе и њене напоре да учини основне цивилизацијске помаке у овој локалној средини коју су, као уосталом и читаву Босну и Херцеговину, вијекови ропства под Турцима држали у крајњој заосталости. Трећа глава представља преглед политичких збивања у љубињском срезу у периоду аустроугарске окупације. У оквиру ње аутор, чврсто ослоњен на озбиљну хеуристичку подлогу, открива суштину и карактер аустроугарске окупационе управе. Са становишта структуре, можда би логичније било да је ова глава смјештена на сам крај текста, а да је умјесто ње иза увода дошла глава о демографском кретању и становништву љубињског среза, коју нам аутор нуди као четврту тематску цјелину у овој књизи. Ово поготово што аутор у оквиру ове главе прелази раван историографије и улази у поље етнографије, бавећи се поријеклом породица које су насељавале тај простор, а што свакако даје један додатни квалитет овом дјелу. Доста простора, у оквиру наредне пете главе, аутор је посветио вјерским приликама у љубињском срезу. Посебну пажњу аутор посвећује српској православној цркви, њеној организацији, свештенству, објектима, али и заслужним свештеницима. Шесту главу аутор је посветио школским приликама у љубињском срезу у периоду аустроугарске окупације, које детаљно описује, почевши од школских зграда и њихових смјештајних услова, броја ђака и слично, па све до кроки портрета наставног особља које је радило у школама. Седма глава посвећена је културним приликама и спортским удружењима у љубињском срезу у посматраном периоду. Осма глава се бави преображајем и развојем градске средине, за које је првенствено заслужна изградња нових објеката, попут управних, војних и других зграда. Девета и десета глава посвећене су саобраћајним приликама и привредном стању љубињског среза у овом периоду, док последња глава представља попис службеника и привредника који су живјели и радили у Љубињу у периоду аустроугарске окупације.

Као што је видљиво из овог кратког прегледа садржаја дјела аутор, што је посебно занимљиво, показује склоност ка ономе што данас модерна историјска методологија назива „тоталном“ историјом, то јест, жељу да се истражи и презентује што више детаља из живота људи на одређеном простору, почевши од географских карактеристика поднебља на коме су живјели па све до њихове свакодневице. Ова склоност открива нам аутора као истраживача који најачко озбиљан начин промишља прошлост и то као скуп сложених процеса дугог трајања и дубоких посљедица, што је сасвим у складу са савременим методолошким захтјевима историјске науке.

Међутим, истине ради, треба рећи да је недостатак методолошког образовања у историјској науци, јер аутор није по основној вокацији и образовању историчар, понекад ипак примјетан и то на неколико нивоа, а посебно код критичког апарата, експозиције и синтезе. Тако, на примјер, аутор пречесто започиње поглавља цитатима, а понекад своје уводне мисли, попут осврта на изворе и литературу, даје тек након тих цитата, што помало ремети мисаону складност и одаје недостатак синтезе. Осим тога, несклоност аутора да „води дијалог“ са изворима, што је иначе главна одлика историчара од струке, јер је историја и постала наука тек онда када је историчар научио да „поставља питања“ изворима, видљива је посебно по томе што су поједини дијелови текста просто састављени од непрекидних низова цитата из различитих извора или литературе, при чему је велики број њих могао и требао наћи своје мјесто у критичком апарату умјесто у основном тексту, те се на моменте стиче утисак да извори „владају“ аутором, а не он изворима.

И поред тога, ипак се висока, посебно изворна, вриједност овог дјела не може оспорити, јер је евидентно да је оно утемељено на новој изворној грађи и литератури, што је аутору омогућило да у свим сегментима тема којима је био посвећен, прекорачи компилативну раван и досегне до сазнајно нових резултата. На тај начин, иако по вокацији није историчар, аутор Зоран Козић несумњиво је на квалитетан и допадљив начин помјерио границе наших досадашњих знања о наведеној проблематици. Остварени резултати, који без икакве сумње завређују поштовање, постигнути су искључиво захваљујући фанатичном раду и посвећености мучном послу истраживача прошлости.